

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВАЛЮТНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

LEGAL ANALYSIS OF THE PRINCIPLES OF CURRENCY REGULATION IN THE CONTEXT OF CURRENCY LIBERALIZATION IN UKRAINE

Товкун Л.В., к.е.н.,

доцент кафедри фінансового права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Зозуля А.С., студентка III курсу міжнародно-правового факультету

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті розглянуто напрями удосконалення національного валютного законодавства через призму євроінтеграції, а саме підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Висвітлено головні напрями руху та пріоритети валютної лібералізації в Україні. Досліджено особливості валютного регулювання, проведено узагальнення міжнародного досвіду країн у цій сфері задля надання пропозицій для успішного розвитку валютного регулювання в Україні. Зазначено, що прийняття Закону про валюту докорінно змінило систему валютного регулювання. Для більш детального розуміння її змісту та призначення розглянуто принципи, на основі яких здійснюється валютне регулювання. Це випливає з того, що саме вони виступають системоутворюючим правовим елементом, основою, на якій ґрунтується ця система. Проаналізовано принципи, які визначають права для суб'єктів валютних операцій, а також способи досягнення ефективності валютного регулювання. Розглянуто зміст та особливості таких принципів, як принцип свободи здійснення валютних операцій, завдяки якому із законодавчого поля було вилучене поняття валютного контролю як репресивного механізму, а натомість запроваджена система валютного нагляду, який має здійснюватися без втручання у діяльність суб'єктів, що здійснюють валютні операції; принцип ризикоорієнтованості, зміст якого розкривається таким чином: «більше ризиків – більше контролю, менше ризиків – менше уваги»; принципи прозорості, достатності та ефективності, які певним чином сприяють скасуванню або суттєвому послабленню низки обмежень на проведення валютних операцій і розширенню обсягу інформації, яка підлягає розкриттю учасниками валютного ринку; принципи самостійності та ринковості валютного регулювання, що передбачають гнучкість валютного курсу та незалежність Національного банку України у формуванні та реалізації валютної та монетарної політики у межах, що визначені законом. За результатами дослідження у статті робиться висновок, що важливим напрямом валютної реформи є процес проведення поступової і гнучкої валютної лібералізації, яка пов'язана з послабленням валютних обмежень, наданням НБУ повноважень та інструментів адміністративного впливу на валютний ринок задля запобігання кризових явищ і протидії ним.

Ключові слова: валютні обмеження, валютне регулювання, валютний нагляд, валютне законодавство, валютні операції, принципи валютного регулювання, принцип ризикоорієнтованості, принцип самостійності, принцип ринковості.

The article discusses areas of improvement of national currency legislation from the perspective of European integration, namely the signing by Ukraine of the Association Agreement with the European Union. The main directions of the movement and priorities of monetary liberalization in Ukraine are reflected. The peculiarities of currency regulation have been studied, and the international experience of countries in this sphere has been generalized with a view to providing proposals for the successful development of currency regulation in Ukraine. The article notes that the adoption of the Currency Act has fundamentally changed the system of exchange control. To better understand its content and purpose, the principles on which exchange controls are based have been discussed. This follows from the fact that they are the legal system on which the system is based. The article analyses the principles that determine the rights of subjects of foreign exchange transactions and measures to achieve effective exchange controls. The content and characteristics of such principles as: The principle of freedom of foreign exchange transactions, which has removed from the legislative field the concept of exchange control as a repressive mechanism and introduced a system of foreign exchange supervision, which should be implemented without interference in the activities of foreign exchange operators; the principle of risk-taking, the content of which is disclosed as follows: "more risks – more control, less risks – less attention"; principles of transparency; sufficiency and efficiency, which in some ways contribute to the elimination or substantial relaxation of a number of restrictions on foreign exchange transactions and to the expansion of the scope of information to be disclosed by foreign exchange market participants; The principles of autonomy and market-oriented exchange-rate regulation, which provide for flexibility of the exchange rate and independence of the National Bank in the formation and implementation of monetary and monetary policy within the limits defined by the law. The study concludes that an important direction for monetary reform is the process of gradual and flexible monetary liberalization associated with the relaxation of foreign exchange restrictions, Granting the NBU powers and instruments of administrative influence on the currency market in order to prevent and counteract crisis phenomena.

Key words: currency restrictions, currency regulation, exchange control, currency laws, currency transactions, principles of currency regulation, risk-taking principle, autonomy principle, market principle.

Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом привело до необхідності адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. В Угоді про асоціацію закладено дві основні базисні ідеї щодо валютного регулювання, а саме вільний рух капіталу та національний режим доступу до ринків фінансових послуг.

Актуальність вибраної теми пов'язана з тим, що Україна, взявши на себе зобов'язання щодо зміни моделі валютного регулювання, повинна реалізувати новий підхід до здійснення валютного регулювання, який передбачає удосконалення законодавчої практики та запровадження вільного руху капіталу; створення сприятливих умов для інвестування капіталу в українську економіку, розвитку міжнародних зв'язків; вдосконалення законодавчого забезпечення реалізації єдиної державної валютної

політики, а також стабільності валюти в Україні і валютного ринку в Україні.

Питання, пов'язані з валютним регулюванням, досліджувалися у працях таких учених, як Є. Алісов, Г. Авагян, М. Артемова, О. Боришкевич, Ж. Бландіньєр, Дж. Вільямс, А. Вожжов, А. Гальчинський, М. Головнін, А. Джавага, В. Ебке, Ж. Завальна, А. Іскоростенський, Л. Кравченко, Ю. Крохіна, С.. Прокочук, М. Старинський, Дж. Стіглиц, С. Сулейманова, С. Шумська, І. Фішер, М. Фрідман, Ю. Шишков, О. Шереметьєва. Високо оцінюючи їх науковий доробок, зазначаємо, що внесення змін до валютного законодавства привело до розвитку нових видів валютних операцій, удосконалення та зміни елементів валютного регулювання, що потребує подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження особливостей валютного регулювання в Україні, узагальнення міжнародного

досвіду країн у цій сфері для надання пропозицій для розвитку валютного законодавства України. До вступу в силу Закону про валюту валютні операції в Україні регулювалися Декретом Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 року № 15-93 (далі – Декрет КМУ № 15-93), який мав юридичний статус закону, іншими законами і численними актами та положеннями [1]. Цими нормативно-правовими актами був установлений жорсткий режим суцільного державного контролю за валютними операціями резидентів України, особливо суб'єктів підприємницької діяльності. Так, пострадянські правила здійснення валютних операцій забороняли інвестиції за кордон як фізичним, так і юридичним особам (умови ліцензування існували лише на папері, але їх неможливо було виконати на практиці) і дозволяли купувати іноземну валюту лише для обмеженого переліку цілей (які мали бути задекларовані і перебували під суворим контролем). Порухники валютного законодавства несли адміністративну відповідальність. Так, для компанії наслідком виявлених незначних порушень правил, окрім штрафних санкцій, наприклад, могло бути призупинення всіх транскордонних платежів або режим індивідуального ліцензування кожної транзакції [2]. Прийняття і введення у дію Закону України «Про валюту і валютні операції» від 21 червня 2018 року № 2473-VIII (далі – Закон про валюту) стало важливим досягненням у сфері валютного регулювання. Закон про валюту був прийнятий як частина українських зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та відповідає вимогам Директиви 88/361/ЄС. Згідно зі ст. 145 гл. 7 «Поточні платежі та рух капіталу» розд. IV Угоди, Україна зобов'язувалась не обмежувати будь-які платежі та перекази у вільноконвертованих валютах між сторонами й забезпечувати вільний рух прямих та портфельних інвестицій, фінансових позик та кредитів. З цього часу правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права і обов'язки суб'єктів валютних операцій та уповноважених установ, а також відповідальність за порушення ними валютного законодавства регулюються зазначеним Законом. Норми цього Закону були конкретизовані в постановах, затверджених Правлінням НБУ. Це дало можливість Україні підвищити якість регулювання фінансового ринку, наблизитись до вільного руху капіталу та попередити непродуктивний відтік капіталу з країни [3].

З прийняттям Закону про валюту докорінно змінилася система валютного регулювання. Саме в цьому Законі був розкритий зміст і вперше були визначені принципи валютного регулювання.

Враховуючи те, що тривалий час у законодавстві було відсутнє визначення терміна «валютне регулювання», науковці намагались розкрити його зміст самостійно шляхом дискусій. Так, можна виокремити такі критерії та основні підходи вчених до поняття валютного регулювання:

1) через призму взаємозв'язків із валютною політикою: валютне регулювання виступає формою реалізації, інструментом валютної політики держави;

2) валютне регулювання як частина державного економічного регулювання, тобто діяльність держави з регулювання міжнародних розрахунків та операцій, за операційним підходом;

3) валютне регулювання як сукупність адміністративно-правових та економічних заходів тощо [4].

З прийняттям Закону про валюту було покладено край цим дискусіям. Так, відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 1 Закону про валюту, надається визначення валютного регулювання, під яким розуміють діяльність Національного банку України та в установлених Законом про валюту випадках Кабінету Міністрів України, спрямовану на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій та уповноваженими установами [5].

Таким чином, держава в особі НБУ і КМУ визначила порядок та особливості здійснення валютних операцій,

проведення розрахунків за такими операціями резидентами і нерезидентами, уповноваженими особами задля захисту і забезпечення стійкості національної валюти, дотримання достатнього рівня валютних резервів у країні та гарантування вільного руху капіталу на законодавчому рівні.

Для більш детального розуміння змісту та призначення валютного регулювання необхідно звернутись до його принципів. Це виходить із того, що саме вони виступають системоутворюючим правовим елементом, основою, на якій ґрунтується вся система валютного регулювання. Зауважимо, що раніше чинний Декрет КМУ № 15-93 не містив конкретного переліку принципів, а лише визначав, що Національний банк України у сфері валютного регулювання здійснює валютну політику, виходячи з принципів загальної економічної політики України. Також, у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року № 959-XII були закріплені лише загальні принципи, що стосувалися суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів, зокрема принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва; принцип юридичної рівності та недискримінації; принцип верховенства закону; принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу під час ввезення та вивезення товарів [6].

Закон про валюту передбачає перелік принципів, які визначають права для суб'єктів валютних операцій та заходи досягнення ефективності валютного регулювання.

1) Принцип свободи здійснення валютних операцій. Він передбачає можливість здійснення будь-яких валютних операцій, які не заборонені чинним законодавством, тобто основний принцип, що раніше формувався як «дозволено все, що прямо передбачено законом», змінився на «дозволено все, що прямо не заборонено законом». Із законодавчого поля було вилучено поняття валютного контролю як репресивного механізму, натомість запроваджена система валютного нагляду, який має здійснюватися без втручання у діяльність суб'єктів, що здійснюють валютні операції. Вперше Законом про валюту прямо встановлено, що у сфері валютних операцій нерезиденти мають рівні права з резидентами України. До цього часу щодо нерезидентів існували суворі обмеження щодо купівлі та переказу за кордон іноземної валюти, що ставило їх у дискриміноване становище. Таким чином, Закон про валюту відновив пряму дію норм Конституції України у сфері валютного регулювання й наблизив Україну до стандартів світового валютного ринку.

Незважаючи на те, що Закон про валюту містить норми, які дають змогу резидентам України здійснювати торгівлю валютними цінностями на міжнародних ринках за посередництва банків або уповноважених небанківських фінансових установ, треба зазначити, що така свобода здійснення валютних операцій не є абсолютною і може бути обмежена за наявності обґрунтованих для цього причин. До таких причин належать запобігання або подолання фінансової кризи, перешкоджання неконтрольованому виведенню капіталу за кордон тощо. Закон про валюту залишає правління Національного банку України право вживати тимчасових заходів захисту (до 6 місяців) для реагування на кризові явища у фінансовому секторі економіки. Таким чином, Законом про валюту передбачено існування механізму правовірного та обґрунтованого втручання держави у валютні операції, що здійснюється задля гармонізації фінансової системи України.

2) Принципи ризикоорієнтованості, прозорості, достатності та ефективності валютного регулювання. Зміст принципу ризикоорієнтованості розкривається таким чином: «більше ризиків – більше контролю, менше ризиків – менше уваги». За цього принципу та нормами Закону

«Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361, відповідно до якого фінансові операції на суму 400 тис. грн. та більше можуть бути зупинені, якщо вони відповідають критеріям ризику, в тому числі якщо клієнт не надав достатніх підтверджень щодо характеру операції або походження коштів, можна зазначити, що банки прискіпливо контролюють лише переказ великих сум коштів, особливо за договорами про надання послуг, а також платежі на суму більше 400 тис. грн. в еквіваленті, які здійснюються за нестандартними видами угод або які здійснюються новими клієнтами, щодо яких банк не має історії зовнішньоекономічної діяльності. Водночас банки не здійснюватимуть нагляд за валютними операціями на суму менше 400 тис. грн., пов'язаними з експортом та імпортом товарів.

Реалізації принципів прозорості, достатності та ефективності валютного регулювання певним чином сприяло скасування або суттєве послаблення низки обмежень на проведення валютних операцій, а також розширення обсягу інформації, яка підлягає розкриттю учасниками валютного ринку. Скасування таких обмежень стосувалося як фізичних, так і юридичних осіб. Розглянемо нові можливості, що з'явилися під час проведення валютних операцій для фізичних осіб. Насамперед їм надано дозвіл купувати валюту онлайн через інтернет-банкінг та термінал. Також фізичні особи можуть купувати валюту не тільки в банку, обмінному пункті, але й у поштовому відділенні. Це пов'язано з тим, що оператори поштового зв'язку за певних умов можуть отримати ліцензію на здійснення валютних операцій. Купувати валюту і банківські метали можна також шляхом безготівкових транзакцій, що значно спрощує таку процедуру [7, с. 59].

Згідно з п. 58 розд. V Положення «Про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» від 2 січня 2019 року № 5, фізичні особи, тобто клієнти банків, можуть здійснювати операції з купівлі безготівкової іноземної валюти без обмеження за сумою на підставі заяви або дистанційного розпорядження клієнта без подання клієнтом документів. Також фізична особа може купити готівкову іноземну валюту або банківські метали з фізичною поставкою [8]. Підвищення позитивного стану валютного ринку було пов'язано зі збільшення е-ліміту для інвестицій фізичних осіб за кордон до 200 тис. євро протягом календарного року за умови, що такі операції здійснюються фізичними особами для власних потреб та не пов'язані з їх підприємницькою діяльністю. Такі перекази у 2020 році здійснили майже 14 тис. українців, а загальна сума операцій становила 274 млн євро. Серед популярних напрямків слід назвати США (32% від загальної суми), Іспанію (10,5%), Кіпр (8,8%), Польщу (7%), Швейцарію (5,2%). Таке збільшення сприяло їх активній участі в інвестиційних програмах за кордоном (наприклад, купівля акцій закордонних компаній, житлової нерухомості), розміщенню коштів на власних іноземних рахунках, наданню нерезидентам позики (поворотної фінансової допомоги) в іноземній валюті (перерахування за кордон). Валютне регулювання має характеризуватись достатністю та ефективністю, які виражаються у тому, що інтервенція Національного банку відповідатиме мінімальному, проте достатньому для ефективності рівню.

3) Принцип самостійності та ринковості валютного регулювання. Він передбачає гнучкість валютного курсу та незалежність Національного банку України у формуванні та реалізації валютної та монетарної політики у межах, що визначені законом. Так, НБУ оновив Стратегію валютних інтервенцій, яка нині є безстроковою. Вона розроблена з урахування консультацій із міжнародними партнерами і затверджена Рішенням правління НБУ від

29 грудня 2020 року № 769-рш. Він додав до нового документа завдання підтримувати достатні міжнародні резерви країни шляхом уникнення негативного впливу надмірної ризиковості обмінного курсу та екстраординарних подій на валютному ринку на цінову та фінансову стабільність [9].

Як і в попередній Стратегії, в основі оновленого документа закладено принцип плаваючого курсоутворення, тобто обмінний курс визначає ринок, що є одним із постулатів діяльності Національного банку на валютному ринку. Так, НБУ повідомив, що з 1 серпня до кінця 2021 року має намір щоденно купувати на міжбанківському валютному ринку до 5 млн. дол. США для нарощування міжнародних резервів. Такі інтервенції здійснюватимуться лише за умови зміцнення курсу гривні порівняно з попереднім торговельним днем. Попередній індикатор, що діяв з кінця квітня 2020 року, становив 20 млн. дол. США [9]. Розглянувши принципи валютного регулювання, зазначасмо, що Закон про валюту передбачає проведення поступової і гнучкої валютної лібералізації, яка пов'язана з послабленням валютних обмежень, а НБУ надано повноваження та інструменти адміністративного впливу на валютний ринок задля запобігання кризових явищ і протидії ним, тому головною спрямованістю їх реалізації є забезпечення фінансової стабільності, економічного й соціального розвитку держави шляхом сприяння розвитку валютної сфери та поліпшення інвестиційної привабливості України.

Для України як країни, що перебуває на етапі трансформації та адаптації законодавства до європейський приписів, є важливим досвід інших країн, які раніше пройшли шлях подібних трансформацій. Вперше, згідно з історією, почали використовувати валютні обмеження як інструмент регулювання валютних операцій банки Німеччини, Австро-Угорщини під час Першої світової війни. Метою використання таких валютних обмежень була «консервація» недостатніх запасів золота та іноземної валюти. Німеччина, зокрема, використовувала валютні обмеження для відновлення економіки шляхом накопичення валютних ресурсів. Внаслідок Великої депресії та світової кризи 1929–1933 років уряди Північної та Східної Європи знову поновили валютні обмеження для зупинки відтоку капіталу. Наприкінці 1958 року зі створенням Європейського Платіжного Союзу відбулась масова лібералізація валютних обмежень. Тоді країни Західної Європи оголосили, що їх валюти є вільноконвертованими, а нерезидентам була надана повна свобода обміну й використання грошей [10]. Сьогодні у багатьох країнах ЄС досі триває лібералізація валютного законодавства. Так, за підсумками 2019 року Міжнародним валютним фондом визначено, що країни-члени Міжнародного валютного фонду продовжують лібералізувати валютні операції, попри повільне глобальне економічне зростання, геополітичну напругу й послаблення надходжень капіталу в країни, що розвиваються. Розглянемо розвиток валютного регулювання завдяки порівнянню валютного законодавства України й країн Центральної та Східної Європи, зокрема на прикладі Польщі, Угорщини та Чехії. Розвиток процесу валютної лібералізації у країнах Центральної та Східної Європи пов'язаний з певним успіхом впровадження ринкових реформ, підтримкою з боку Європейського Союзу, а також притоком іноземних інвестицій. На відміну від України, у державах Європи немає обмежувальних термінів щодо розрахунків у рамках виконання зовнішньоторговельних контрактів. Здійснення експортно-імпоротної діяльності у цих державах є загалом вільним, за винятком певних обмежень залежно від конкретної країни. Наприклад, у Польщі окремі операції для нерезидентів з Європейського Союзу, Організації економічного співробітництва та розвитку чи Європейської економічної спільноти вимагають дозволу, а операції, що перевищують 3 млн. злотих, повинні обов'язково декларуватися. Згідно із Законом про валюту, в Україні нині теж існують певні обмеження на

відкриття рахунків резидентами за кордоном та переказу туди коштів, але подальша лібералізація валютного законодавства сприятиме їх поступовій ліквідації. Також щодо інвестування за кордон, то у Польщі, Угорщині та Чехії воно набагато легше, ніж в Україні. У європейських державах загалом немає лімітів щодо інвестування як для фізичних, так і для юридичних осіб [2].

Через призму такого порівняння можна зазначити, що для України європейський досвід є цінним. Зокрема, з вищезазначеного можна дійти висновку, що Україні варто спрямовувати вектори розвитку на відкритість до інвестування, вільних переказів коштів, легкого виведення капіталу, налагодження вільної експортно-імпоротної міжнародної системи.

Також існують інші приклади удосконалення валютного законодавства шляхом повної лібералізації руху капіталу. Наприклад, у таких країнах, як Швейцарія та Сінгапур, зовсім відсутні будь-які валютні обмеження, а самостійність, ринковість та ефективність валютного законодавства є основними засадами валютного регулювання. Так, уряд Швейцарії регулює, але ніяким чином не обмежує рух валютних цінностей через кордон. Валютна політика Швейцарії здійснюється Національним банком Швейцарії, що є врегульованим на рівні Федеральної конституції Швейцарії. У 2012 році Швейцарія, активно забезпечуючи ліквідність швейцарського франка на грошовому ринку, розумно управляючи валютними резервами та сприянням забезпечити стабільність фінансової системи загалом, стала лідером за темпами розвитку, а головне, за обсягом і якістю валютного регулювання. Того ж року зростання резервів відбулося у шість разів. Тоді як Китай збільшував їх на 43 мільярди, Швейцарія – на 152 мільярди доларів. Сьогодні швейцарський франк є міцною валютою, що входить до числа основних резервних валют світу. Наступною країною, де майже відсутні обмеження на валютні операції, є Сінгапур. Велике значення там мала лібералізація руху капіталу під впливом низки криз. Це

забезпечило стабільний притік інвестицій, інноваційний розвиток економіки та валютного ринку. Сінгапур однією з перших країн запровадив режим плаваючого курсу. Вже до початку 80-х років країна перейшла від прямих методів грошово-кредитного регулювання до непрямих [10]. Варто зазначити, що такий курс у валютному регулюванні цих країн користується стабільним попитом та довірою у населення, що підтверджує правильність вибору напрямів удосконалення валютного законодавства. Незважаючи на позитивний досвід розвитку валютного регулювання у Швейцарії і Сінгапурі, такий приклад для України є дуже ризикованим. Це пов'язано з особливостями економічного розвитку і недосконалістю нормативно-правового регулювання валютних відносин в Україні. Так, для України характерним є досить великий сегмент тіньової економіки, що негативно впливає на загальну економічну діяльність держави. Відповідно, якщо повністю зняти валютні обмеження під час проведення валютних операцій, тобто повністю лібералізувати рух капіталу, то цілком вірогідно, що це приведе до небажаних наслідків, наприклад, потужний потік валюти в країну може змінитися на такий же відтік і створити передумови для економічної кризи.

Валютне регулювання проходить період системних трансформацій, пов'язаних із реформуванням національного законодавства. Вони здійснюються відповідно до зобов'язань, які взяла на себе Україна, підписавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом щодо зміни моделі валютного регулювання задля створення вільного руху капіталу. Нині законодавство країни сприяє розвитку «валютної свободи», за якої НБУ позбувся широкого кола адміністративних важелів та почав ефективніше використовувати ринковий інструментарій. Перевагами такої лібералізації стало спрощення доступу до міжнародних фінансових ринків, збільшення обсягу й активний розвиток національного фінансового ринку, зниження рівня монополізації, що сприяло розвитку міжнародного співробітництва і розширило можливості України у міжнародній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акименко О., Вертійко А. Валютне регулювання і валютний контроль – нова модель в Україні. *Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. 2019. № 1.
2. Валютна лібералізація: крок в Європу. URL: <https://rpr.org.ua/news/valyutna-liberalizatsiya-v-ukrajini-krok-u-evropu>.
3. Дуда Б. Валютне регулювання в Україні. 2018.
4. Гундич К. Система валютного регулювання в Україні: правова характеристика та порівняльний аспект. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/18580>
5. Закон про валюту та валютні операції URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.
6. Валютне регулювання: Закон vs Декрет URL: https://jurliga.ligazakon.net/ru/analitycs/171306_valyutne-regulyuvannya-zakon-vs-dekret.
7. Товкун Л. Актуальні питання правового регулювання валютних операцій в Україні (на прикладі зняття валютних обмежень для фізичних осіб). *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 серпня 2021 року). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2021. 84 с.
8. Про затвердження положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті : Постанова Національного банку України ; Положення від 2 січня 2019 року № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text>.
9. Стратегія валютних інтервенцій : затв. Рішенням правління НБУ від 29 грудня 2020 року № 769-рш. URL: <https://finbalance.com.ua/news/nbu-zmenshiv-planovi-shchodenni-obsyahi-interventsiy-z-kupivli-valyuti-z-20-mln-do-5-mln>.
10. Макаренко М., Артеменко А. Міжнародний досвід лібералізації валютного ринку. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5962>.